

majú osobitnú alebo historickú cenu. To isté platí o vývoze takých cenných papierov, devíz a platobných prostriedkov nahradzujúcich peniaze, na ktoré sa nevzťahujú ustanovenia predchádzajúceho odstavca.

Príslušné úrady oboch štátov sa dohodnú o úprave osobitných prípadov.

Ak maďarská Národná banka povolí vývoz, vydá potrebné povolenie alebo potvrdenie bez toho, aby optant musel skladať protihodnotu predmetov, ktoré zamýšľa vyvieŕ v cudzozemských devízach alebo sa zaviazaf k takejto povinnosti. Aj príslušné filiálky maďarskej Národnej banky budú oprávnené vydávať vývozné povolenia a potvrdenia.

Predmety na vývoz nebudú začažené žiadnym poplatkom, clom alebo fiškálnou dávkou z dôvodu ich vývozu.

Ustanovenia odstavcov 3 - 9 tohto článku sa môžu aplikovať len na optanta, ktorý preukáže, že vyhovel oznamovacej povinnosti v bode b) článku 4.

Článok 6.

Táto dohoda nadobúda platnosť 1. marca 1939.²

V Budapešti v dvoch pôvodných vyhotoveniach 18. februára 1939.³

Dr. Martin Mičura, v. r.

Dr. Koloman de Tomcsányi, v. r.

SNA, MPs, kart. 134, inv. č. 171. Cyklostyl.

Sbírka zákonů a nařízení I. Ročník 1939. Praha 1939, č. 43, s. 236 - 240.

¹ Pozri VA, Dokumenty I., s. 203 - 205, č. dok. 139.

² Česko-slovenský prezident podpísal dohodu 27. 2. 1939.

³ Dohoda obsahovala aj dôverný protokol tohto znenia: „Pri príležitosti podpísania dohody o štátnom občianstve, ktorá bola uzavretá v dôsledku odstúpenia územia, splnomocnení obidvoma zmluvnými stranami vo vzťahu medzi Česko-Slovenskom a Maďarskom vyhlasujú toto: Vedúci česko-slovenskej a maďarskej delegácie konštatujú, že dohoda podpísaná na základe splnomocnenia hláv štátov a právne plne účinná bude 28. februára 1939 uverejnená súčasne v oboch štátoch v Česko-Slovensku i Maďarsku. Predseda česko-slovenskej delegácie vyhlasuje vo svojom mene i v mene svojej vlády, že vydané opatrenia v Česko-Slovensku vo veci preskúmania štátneho občianstva nie sú v žiadnom ohľade namierené proti česko-slovenským občanom maďarskej národnosti, ktorí sa stali česko-slovenskými občanmi na základe Trianonskej zmluvy pri strate ich bývalého štátneho občianstva a rovnako osoby, ktoré podľa článku 2 tejto zmluvy zostávajú česko-slovenskými štátnymi občanmi budú pokladaní za plne rovnoprávnych česko-slovenských štátnych občanov. Predseda maďarskej delegácie tieto vyhlásenia s uspokojením berie na vedomie a súčasne vyhlasuje, že z maďarskej strany si uvedená otázka nevyžaduje novú úpravu, pretože platné právne normy obsahujú dostatočné ustanovenia. Súčasne vyhlasuje, že práce vyplývajúce z článku 5 dohody Maďarská národná banka prednostne vybaví. Po schválení protokol podpísaný. Dr. Martin Mičura, v. r., Dr. Coloman de Tomcsányi, v. r.“ - SNA, MPs, kart. 134, inv. č. 171.

18. február 1939, Budapešť.

Dôvodová správa česko-slovenskej delegácie k dohode o štátnom občianstve medzi Česko-Slovenskou republikou a Maďarským kráľovstvom.

Dôvodová správa¹

Bod 4. viedenského arbitrážneho výroku ustanovil, že zvláštny výbor česko-slovensko-ma-

ďarský upraví štátoobčianske otázky vyplývajúce z pripojenia územia k Maďarsku. Toto bilaterálne rokovanie bolo započaté dňa 27. januára 1939 v Budapešti. Podkladom rokovania boli dva návrhy: maďarský a česko-slovenský. Maďarský návrh bol časovo prvý podaný a vychádzal z princípu bydliska, kdežto česko-slovenský návrh vzal za podklad určenia štátnej príslušnosti domovské právo.

Na prvom zasadnutí vyhlásil predseda maďarskej delegácie, že Maďari pokladajú za primárne to štátne občianstvo, pri ktorom domovská príslušnosť javí sa len ako sekundárny znak. Okrem toho dohoda na podklade domovského práva by bola ťažká, keďže zisťovanie domovského práva dialo sa podľa iných zásad u nich, než u nás. Konečne princíp bydliska je zistiteľnejší, než domovské právo. Podľa toho maďarský návrh uznával za maďarských štátnych občanov tých obyvateľov odtrhnutého územia, ktorí sú pôvodom z Uhorska a od 26. júla 1921, teda odo dňa ratifikovania Trianonskej zmluvy Maďarskom stále tam bývajú. Maďarský návrh obsahoval ďalej opciu, avšak len v prospech Česko-Slovenska podľa štátnej príslušnosti. Česko-slovenská delegácia vidiac rozhodnosť, s akou Maďari trvali na princípe bydliska, odstúpila od princípu domovského práva a usilovala sa potom iným spôsobom uplatniť svoj princíp. Žiadala, aby boli uznani za maďarských štátnych občanov všetci obyvatelia, ktorí tam bývajú niekoľko rokov. V priebehu jednanja pristali Maďari na pobyt 10-ročný, čím bolo skryte uznané vydržanie domovského práva desaťročným pobytom. Zásadu, že len bývalí uhorskí štátni občania sa stanú maďarskými štátnymi občanmi, česko-slovenská delegácia prijala, keďže po vystaňovaní sa kolonistov na odtrhnutom území ostali len obyvatelia, ktorí pochádzali z bývalého Uhorska. Ustanovizeň opcie ostala jednostranná, keďže Maďari boli neústupní, prizvukujúc stále, že u nich je zjednodušené uvlastenie a opätovné uvlastenie štátneho občianstva, takže nepotrebujú opciu. Zámerne trvali však na opcii v prospech Česko-Slovenska. Preto česko-slovenská delegácia obmedzila sa na požiadavku, aby táto opcia bola národnostná, teda aby v prospech Česko-Slovenska mohli optovať len príslušníci českého, slovenského a rusínskeho národa. Túto požiadavku maďarská delegácia prijala až na poslednom rokovaní, vyhradiac si súhlas svojej vlády.

Dlhotrvajúce debaty boli pre výraz „späťpripojené územie“ a pre dátum 26. júla 1921. Vo veci „späťpripojenia“ dôvodila maďarská delegácia tým, že späťpripojenie územia je historickou skutočnosťou, ktorú nemožno popierať, a preto pozastavila sa nad tým, že česko-slovenská delegácia nechce pripustiť tento výraz. Súčasne navrhla používať dvojité výraz „odstúpené, poťazne späťpripojené územie“. Konečne sa delegácie zjednotili na výraze „pripojené“ (réuni). Maďari zámerne a húževnato trvali na citovaní dátumu „26. júla 1921“ dokazujúc, že Trianonská zmluva nadobudla účinnosti len dňa 26. júla 1921, a preto obyvatelia bývalého Uhorska, bývajúci na území, ktoré sa stalo súčasťou Česko-Slovenskej republiky, boli až do tohto dňa uhorskými štátnymi občanmi. Česko-slovenská delegácia poukázala na absurdnosť tohto stanoviska z verejnoprávneho hľadiska a podarilo sa jej aspoň docieľiť, že dátum 26. júla 1921 bol vynechaný a ponechala sa len všeobecná veta „v deň, kedy Trianonská zmluva nadobudla účinnosť“.

Dohoda bola doplnená dôvernou zápisnicou a to na neústupnú žiadosť Maďarov, ktorí boli znepokojení správami o revízii štátneho občianstva v Česko-Slovensku, domnievajúc sa, že revízia je namierená proti Maďarom. Preto žiadali uistenie v tomto smere. Toto im bolo poskytnuté za ústupok, ktorý učinili vo veci opcie. Zároveň česko-slovenská delegácia zabezpečila v tomto protokole urýchlené vybavovanie žiadostí optantov o vývozné povolenia.

K jednotlivým ustanoveniam dohody sa poznamenáva:

K článku 1:

Stanoví zásadu, že z obyvateľov územia k Maďarsku pripojeného len tí obyvatelia nadobudnú

bez rozdielu národnosti ipso facto maďarské štátne občianstvo, ktorí do prevratu boli uhorskí štátni občania bez ohľadu na to, v ktorej časti bývalého Uhorska bývali svojho času a ktorí aspoň 10 rokov bývajú na tomto území. Dôležitá výnimka bola stanovená v dohode o česko-slovenských kolonistoch, ktorá v čl. II. má toto ustanovenie: Česko-Slovensko zaisťuje kolonistom česko-slovenské štátne občianstvo bez ohľadu na to, aká dohoda bude medzi česko-slovenskou a maďarskou vládou dosiahnutá vo veciach štátoobčianskych a opčných. Táto výnimka je odôvodnená tým, že podľa spomenutej dohody Česko-Slovensko prevezme kolonistov najneskoršie do 31. októbra 1939. Podľa tohto článku nestávajú sa maďarskými občanmi obyvatelia, ktorí iným spôsobom, než na základe Trianonskej zmluvy, stali sa česko-slovenskými štátnymi občanmi. Teda napríklad naturalizovaní.

Keďže v Maďarsku plnoletosť nastáva dovršením 24. roku veku, česko-slovenská delegácia prijala zásadu, že osoby, o štátnom občianstve ktorých bude rozhodované podľa tejto dohody, pokladajú sa do dovršenia 24. roku veku za máloleté. Táto zásada bola prijatá i preto, lebo takto rozširuje sa okruh osôb, ktoré získajú štátne občianstvo odvodeným spôsobom.

Za dátum štátoobčianskych zmien česko-slovenská delegácia navrhovala 10. november 1938 ako posledný deň obsadenia územia. Naproti tomu maďarská delegácia trvala na dátume 2. novembra 1938, keď odznel arbitrážny výrok. V tejto veci česko-slovenská delegácia pristúpila konečne na maďarský návrh a tak dátumom štátoobčianskych zmien stal sa 2. november 1938.

K článku 2:

Nepotrebuje bližšieho výkladu.

K článku 3:

Dôležitým ustanovením tohto článku je, že opciu môžu podať len príslušníci českého, slovenského a rusínskeho národa. Teda vylúčení sú z dobrodenia opcie Maďari, Židia a príslušníci iných národov, čo česko-slovenská delegácia stále zdôrazňovala. I pre opciu bolo prijaté dátum 2. novembra 1938, takže bude zachovaná kontinuita štátneho občianstva česko-slovenského.

K článku 4:

Pri opčných ustanoveniach novotou je povinnosť optantov oznámiť účinenie opcie aj maďarským administratívnym úradom. Na tejto požiadavke trvala maďarská delegácia z administratívnych a evidenčných dôvodov. Ostatné ustanovenia tohto článku sú totožné s ustanoveniami mierových zmlúv, uzavretých po svetovej vojne.

K článku 5:

Ustanovenia o vysťahovaní sa optantov a o modalitách prevezenia hnutelnosti optantov zakladajú sa na dohode dvoch Národných bánk. I tu zabezpečila si maďarská delegácia zahĺásenie opcií tým, že výhody pre vysťahovanie optantov ustálené pripúšťa len pre tých optantov, ktorí svojej oznamovacej povinnosti zadosťučinia.

K článku 6:

Maďarská delegácia nechcela pristúpiť na to, aby dohoda bola ratifikovaná. Odôvodňovala to tým, že viedenský arbitrážny výrok bol v Maďarsku uzákonený a na základe tohto výroku delegácie sú povolané riešiť aj štátoobčianske otázky. Česko-slovenská delegácia trvala na forme, ktorá sa u nás požaduje pri medzinárodných dohodách a pristúpila len na to, že ratifikácie nebudú vymenené, poľažne nemusia byť vymenené. Týmto spôsobom umožní sa, aby dohoda už 1. marca 1939 nadobudla účinnosť. Keďže v Česko-Slovenskej republike viedenský arbitrážny výrok nebol uzákonený, bude treba dohodu po schválení prezidentom Republiky v Zbierke zákonov a nariadení vnútroštátnou krycou normou uviesť a previesť.

K dôvernému protokolu.²

Protokol bol prijatý, aby rokovanie nebolo preťahované a prípadne prerušené. Ostatne česko-slovenská delegácia zabezpečuje štátne občianstvo česko-slovenské len osobám, ktoré svojho času na základne Trianonskej zmluvy stali sa česko-slovenskými štátnymi občanmi, takže štátne občianstvo naturalizovaných bez prekážky môže byť revidované.

Tak ako po zmluve s Nemeckom, i po tejto zmluve bude treba vydať nariadenie (a la č. 301/1938 Zb. Z. an.), aby sa domovská príslušnosť z úradu ustálila pre tých, ktorí majú domovskú príslušnosť na území k Maďarsku pripojenom.

SNA, MPs, kart. 134, inv. č. 171. Cyklostyl.

¹ Pozri dok. č. 151.

² Pozri dok. č. 151, pozn. č. 3.

153

18. február 1939, Budapešť.

Dohoda o kolonistoch medzi Česko-Slovenskou republikou a Maďarským kráľovstvom podpísaná predsedom česko-slovenskej právnej delegácie M. Mičúrom a štátnym tajomníkom maďarského ministerstva vnútra K. Tomcsányim.

Procès - verbal

Dans la sous-commission des réclamations de la Commission juridique chargée de l'exécution de la décision arbitrale du 2 novembre 1938, les Délégués des Gouvernements tchéco-slovaque et hongrois après avoir délibéré sur l'affaire portée devant la sous-commission par la Délégation tchéco-slovaque et relative aux colons tchéco-slovaques installés sur les territoires annexés à la Hongrie, sont convenus de

l'Arrangement

suivant:

Jusqu'au 31 octobre 1939 le Gouvernement Tchéco-Slovaquie accueille, avec leurs familles, leurs conjoints et autres parents vivant dans leur ménages, les colons tchèques, slovaques et ruthènes installés par le Gouvernement tchéco-slovaque dans des colonies créées en exécution de la réforme agraire, sans faire de distinction entre ceux qui on déjà quitté la Hongrie et ceux qui le feront ultérieurement.

La Tchéco-Slovaquie assure à toutes ces personnes la nationalité tchéco-slovaque sans égard aux stipulations de la Convention entre la République Tchéco-Slovaque et la Royaume de Hongrie au sujet du règlement des questions de la nationalité, signée ce jour.

Le Gouvernement tchéco-slovaque a dressé des tableaux relatifs à ces colonies; ceux qui se rapportent aux territoires transférés de la Slovaquie à la Hongrie forment l'Annexe A,¹ ceux qui se rapportent aux territoires transférés de la Russie-Subcarpathique à la Hongrie forment l'annexe B² du présent arrangement.